© כל הזכויות שמורות

תורת החכמים

גיליון שבועי להנחלת תורת רבותינו חכמי ספרד זיע"א

יוצא לאור על ידי מכון חכמי ספרד רח' הרב צבאן 9 נתיבות

טל 077-5535280 | פקס 077-5535281 | מייל toratsfarad@gmail.com

עיר	כניסה	יציאה	ר"ת
י-ם	17:21	18:12	18:52
ת"א	17:18	18:10	18:49
חיפה	17:18	18:10	18:50
ב"ש	17:20	18:12	18:51

שבת תרומה תש"פ

גיליון **קנ"ג**

מה הציל את ישראל מגזירת המן

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כה, ב)

נאמר במדרש (תנא דבי אליהו רבה פי"ז) כיון שקיבלו ישראל מלכות שמים בשמחה ואמרו, "כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד, ז), מיד אמר הקב"ה למשה, "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה", ויש להבין מה ענין "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" אצל התרומה? ועוד מה החשיבות בכך שהציווי על התרומה נעשה מיד לאחר "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע"?

ומבאר הגאון רבינו **אהרן בן שמעון** (ראה אודותיו במדור הסמוך) בספרו **תורת אהרן**, בהקדים את דרשת הירושלמי (שקלים פ"א ה"א) עה"פ "וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה", בשלוש תרומות הכתוב מדבר "וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה" – זו תרומת אדנים, "מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי" – זו תרומת שקלים לקרבנות ציבור, "וְזֹאת הַתְּרוּמָה" (שם, ג) – זו תרומת המשכן וכו'. ותרומת האדנים הייתה ממחצית השקל כמו שכתוב "וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מְאַת כִּכָּר וגו' וַיְהִי מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף לָצֶקֶת אֵת אַדְנֵי הַקֹּדֶשׁ" (שם לח, כה-כז). א"כ בציווי "וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה", כבר נצטוו ישראל בנתינת מחצית השקל.

והנה, מצאנו במסכת מגילה (יג:) אמר ריש לקיש: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהם לשקליו. והיינו דתנן: באחד באדר משמיעין על השקלים. והיינו, שכיון שהגורל שהפיל המן כדי לכלות את שונאי ישראל רח"ל נפל בי"ג באדר, הקדים ה' לצוות את ישראל, שיהיו משמיעים על השקלים כבר באחד באדר, וכך יקדימו את שקליהם לשקלי המן. נמצא, שבזכות מצות מחצית השקל, ניצלו ישראל מגזירת המן.

עוד יש להקדים, מ"ש במסכת שבת (פח.), עה"פ "וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר" (שם יט, יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא (שיש פתחון פה לישראל, שאם יביאם ה' לדין על שלא קיימו את התורה, תהיה להם תשובה שקיבלוה באונס, רש"י). ואמר רבא: אף על פי כן, חזרו וקיבלוה מרצון בימי אחשורוש. שנאמר "קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים" (אסתר ט, כז), קיימו את מה שקיבלו כבר.

ומעתה, מפרש רבינו, כי כאשר אמרו עם ישראל "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", בקשו ישראל מרצונם הטוב לקיים את המצוות, ורק לאחר כן קיבלוה בכפייה, כאשר כפה ה' עליהם את ההר (עי' רש"י שמות כד א ד"ה ואל משה, שישראל אמרו נעשה ונשמע, קודם מעמד הר סיני), לכן, תיכף אחר שאמרו "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", ציווה ה' "וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה", כדי שיעשו את מצות התרומה ברצון ובשמחה, וכך יהיה בכוחה לבטל את גזירת המן. אולם אם היו מצווים על התרומה לאחר מעמד הר סיני, לא תוכל תרומה זו לעמוד להם להצילם מגזירת המן, כיון שקיבלוה בכפייה.

וע"פ האמור, יש לבאר את דברי הגמ' (ב"ב יז:), אמר משה לפני הקב"ה, "רבש"ע, במה תרום קרנם של ישראל? אמר לו ב"כִּי תִשָּׂא" (שם ל, יב), רצה לומר, שע"י מצות "כִּי תִשָּׂא" שהיא התרומה, שנתייחדה מכל המצוות, בכך שנצטוו בה ישראל קודם שכפה ה' עליהם את ההר וקיבלוה מרצון ובשמחה, תרום קרן ישראל.

ע"פ זה יובן, מדוע קיבלו ישראל את התורה מרצון דווקא בימי אחשורוש, שכיון שראו ישראל שה' ציוה לתרום את מחצית השקל קודם גזירת המן, משום שמצוה שנעשית ברצון ובשמחה, גדול כוחה לבטל אף גזירה קשה כגזירת המן, לכן נתעוררו דווקא בזמן אחשורוש לקבל את כל התורה מרצון.

תולדות החכמים

רבינו אהרן בן שמעון זיע"א

רבינו אהרן בן שמעון נולד בסביבות שנת תר"ל בעיר הקודש 'צפת' לאביו רבי שלמה, שם נתגדל בין החכמים הלומדים בישיבת 'מדרש מרן הבית יוסף' - בה ישב מרן הב"י בחיים חיותו ועסק בתורה.

טוב שם משמן טוב, ושמו של רבינו נתפרסם בתפוצות ישראל, ולימים, לבקשת אנשי המקום, קיבל על עצמו תפקיד הרב הראשי לערי 'בוכארה'. קרוב לחמש שנים ניהל בגאון ובעוז את ענייני הקודש שם, וראה בשררה זו שליחות קודש, בהיותה כר נרחב להרבצת תורה ויראה. גולת הכותרת היתה הקמת הישיבה, בה הגו בתורה יומם ולילה רבים מבחורי ערי 'בוכארה'. חלק מתלמידיו, אף כיהנו לאחר מכן ברבנות בערים השונות. גם רבי חזקיה הכהן רבין ובני משפחתו היו מטובי תלמידיו, ולימים, כיהן רבי חזקיה כרב העיר, 'היה הולך מיום ראשון עד יום ששי ללמוד תורה בבית המדרש, עם מוהר"ר אהרן בן שמעון שבא מעיר הקודש צפת...'.

תמונת פני קודשו של רבינו

לאחר שזכה רבינו להעמיד תלמידים מורי הוראה, יצא לשוב לארץ מולדתו - 'צפת', כשבחזרתו עבר בערי 'הונגריה', 'רומניה', ובתקופה זו התעכב בקהילת הספרדים אשר ב'הונגריה' להדריכם ולהורותם 'דבר ה' זו הלכה'.

ציונו הקדוש בצפת של רבינו

בהיותו כבן שלושים, עת חזר רבינו לצפת משליחותו בערי המערב, נתמנה לעמוד בראשות ישיבת 'מדרש מרן הבית יוסף'.

בשנת תרס"ט עלה מ'סורקיה' לארץ ישראל הגאון רבי שלמה אליעזר אלפנדארי - ה'סבא קדישא', ובחר להתיישב בצפת, וקבע את לימודו בחברת רבינו ב'מדרש מרן הבית יוסף'.

לימים, נתמנה רבינו אף לראב"ד ורב העיר 'צפת' ו'מחוז הגליל', בתקופה זו ישב רבינו בכסאות למשפט, לשפוט את ישראל 'בין אדם לחבירו' ו'בין איש לאשתו'.

בחודש אב תרפ"ט - ימי הזוועות האיומות, והפרעות במאה ושלושים נפשות קדושים וטהורים, שנהרגו ברחבי הארץ. גם על העיר 'צפת' עברה כוס התרעלה, כאשר נהרגו בה קדושים רבים ושלמים, ביניהם ראב"ד העיר רבי שמעאל הכהן הי"ד, ידיד רבינו. רבינו עצמו, בהיותו מסתתר בישיבת 'מדרש מרן הבית יוסף', ניצל מהרג בפרעות אלו, כאשר הפורעים נסוגו אחור, לפני הגיעם לבית מדרש זה.

ביום שבת ז' לחודש טבת שנת תש"ט, בהיות רבינו כבן ששים שנה, נתבקש לבית עולמו, והובא למנוחות בבית העלמין העתיק בצפת, בחלקת רבני משפחת בן שמעון (סמוך לקברו של 'רבי לייב בעל היסורים').

ואחרי ככלות השבעה להסתלקותו של רבינו, כתב עליו תלמידו ובן אחיו, רבי מנצור בן שמעון (מח"ס שמן המאור), מספד גדול, ובו קרא עליו: 'כי נפל ממנו רב וגדול בישראל, גדול בתורתו, גדול בקדושתו, גדול בחסידותו וגדול בענותנותו. בצדק נאמר יקר המציאות כמוהו רב שמת, ברוך דיין האמת. הוא הגאון מו"ר צרור המור דודי לי עט"ר וצניף תפארתי רבי אהרן בן שמעון זצוק"ל הריני כפרת משכבו, ווי ווי דחסרא ארעא דישראל גברא רבא ויקירא'.

רבי מנצור בן שמעון החל לפענח את כתביו של רבינו ולהכינם לדפוס, ולא היה סיפק בידו להדפיסם בחייו עד שבאו נכדיו הרבנים שליט"א והוציאו את הספר בשנת תשס"ט ונקרא בשם 'תורת אהרן' (ממנו נערך המאמר בסמוך) כאשר בדף השער כתב: 'חידושי תורה של עט"ר מו"ר הרה"ג המפורסם ראש על ארץ רבה ריש מתא וריש מתיבתא בעיה"ק צפת"ו, סבא דמשפטים, הצדיק המאושר, צרור המור דודי לי כקש"ת כמהר"ר אהרן בן שמעון זצוק"ל'.

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו.

מאוצרותיהם של חכמי התורה

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה (כה, ב)

מובא במדרש (תנחומא תרומה סי׳ ד), אמר הקב״ה, אני גאלתי אתכם ממצרים, ואין אתם מפרישים לי תרומה?! לכך נאמר ״וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה״.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי הגמ׳ (בבא בתרא י.) שאל טורנוסרופוס הרשע את ר״ע ׳אם אלהיכם אוהב את העניים, מפני מה אינו מפרנסם?!׳. אמר לו ר״ע ׳כדי שנזכה לקיים את מצות צדקה, ובזה נינצל מִדִּינָהּ של גיהנם׳. אמר טורנוסרופוס, ׳אדרבה! בזה מתחייבים אתם גיהנם! למה הדבר דומה? למלך שכעס על עבדו. חבשו המלך בבית האסורים, וציוה שלא להאכילו ושלא להשקותו. הלך אדם אחד והאכילו והשקהו, ודאי הוא שהמלך יכעס על אותו אדם. וא״כ כיצד אתם מפרנסים את מי שהמלך גזר עליו עניות?!׳. אמר לו ר״ע ׳עם ישראל נקראים בנים, שנאמר ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם״ (דברים יד, א), ולכן, אין הדבר דומה אלא למלך שכעס על בנו, וציוה עליו להיותו חבוש בבית האסורים, ושלא להאכילו ושלא להשקותו. הלך אדם אחד והאכילו והשקהו, לא די שלא יכעס עליו המלך, אלא אף ישגר לו דורון׳. נמצא, שההיתר לתת צדקה לעניים היא מאחר שיש לישראל דין ׳בנים׳.

וכן יש להוכיח, כי דין ׳בנים׳ לישראל, ממה שכתוב ״וַה׳ הִכָּה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם״ (שמות יב, כט), דהיינו שה׳ בעצמו ירד למצרים והיכה כל בכור. ולכאורה קשה, הכיצד ירד ה׳ למקום טומאה וזוהמא להכות את מצרים, והלא ה׳ נחשב ׳כהן׳ (סנהדרין לט.)? אלא, כשם שמותר לכהן להיטמא לבנו (ויקרא כא, ב), כך ירד ה׳ לארץ הטומאה - מצרים, בשביל להציל את בניו ולהכות את המצריים.

ומעתה, זה שאמר המדרש ׳אני גאלתי אתכם ממצרים׳, והיינו, מכח שיש לכם דין ׳בנים׳ יכולתי לירד למקום הטומאה. ולפיכך, חייבים אתם במצוות הצדקה, שאף היא שייכת מדין ׳בנים׳, וכאמור, וזהו שנאמר ״וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה״.

כה לחי, לרבי **חי הכהן**, ג׳רבא (תוניסיה), נלב״ע תרע״ד

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה (כה, ב)

מובא במדרש פליאה (הובא בספר ׳ארץ חמדה׳ להמלבי״ם) ״וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה״ הדא הוא דכתיב ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳ אֶחָד״ (דברים ו, ד). והוא פלא!

ונראה לבאר, בהקדים את דברי הגמ׳ בכתובות (סח.), ׳רבי יהושע בן קרחה אומר, כל המעלים עיניו מן הצדקה, כאילו עובד עבודה זרה׳, ויש להבין, מה הקשר בין העלמת עין מהצדקה לעבודה זרה.

והנה בגמ׳ (ע״ז נד:) שאלו הפילוסופים את הזקנים ברומי ׳אם אין רצונו בע״ז מפני מה אינו מבטלה?!׳. ויש להבין את טענת הפילוסופים, והלא ציוותנו התורה לבטלה, שנאמר ״אַבֵּד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם״ (דברים יב, ב), ומה לי אם תתבטל ע״י ה׳ או ע״י שלוחיו?! וצריך לומר שטענתם בנויה על יסוד מוטעה כי מעשה שמים עדיף על מעשה אדם, וממילא אם לא ביטל ה׳ את הע״ז בעצמו, הרי שחפץ הוא בה ח״ו. ודבריהם מהבל ימעטו ובלא דעת ייאמרו, כי מה שלא ביטל ה׳ את העבודה זרה, אינו אלא משום שה׳ רצה לזכות את ישראל במצוות, וציוה את ישראל לבטלה, ומעשה אדם עדיף.

כדבר הזה שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא (בבא בתרא י.), ׳אם אלהיכם אוהב את העניים, מפני מה אינו מפרנסם?!׳. והשיבו רבי עקיבא, כי רצה הקב״ה לזכות את ישראל במצות הצדקה, ומעשה אדם עדיף.

נמצא כי גם בע״ז וגם בצדקה טענו הגויים כי אם לא חפץ ה׳ בם לא עשאם, ומשכך, הרי רצונו שיתקיימו בעולם (העניים והע״ז). וא״כ הנמנע מלתת צדקה בטענת כי מעשה שמים עדיף (ומה לנו לתקנם), הרי שהוא גם מודה בע״ז שלא ביטלה ה׳ כטענת הגוים, וזהו שאמר רבי יהושע בן לוי ׳כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע״ז׳.

וממילא, בהיפך, המקיים את מצות הצדקה וסובר שמעשה אדם עדיף, אינו מודה בעבודה זרה. ואלו ממש דברי המדרש כי ״וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה״ מכוון כנגד ״ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד״.

בני שלמה, לרבי **שלמה אמסלם**, מידלת (מרוקו), נלב״ע תשכ״ג

וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כה, ב)

יש לדקדק, לשם מה כפל הפסוק ״תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי״ אחר שכבר אמר ״וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה״?

והנה, בפסיקתא דרב כהנא (פ״י) מובא, ׳מעשה, באחד שהיה מוציא מעשרותיו כראוי, והיתה לו שדה אחת שעושה אלף מידות, והיה מוציא ממנה מאה מידות למעשר, ממנה היה ניזון ומתפרנס כל ימיו. בשעת מיתתו קרא לבנו ואמר לו: בני, תן דעתך בשדה זו, כך וכך היתה עושה, וכך וכך הייתי מוציא ממנה למעשר. בשנה ראשונה, זרע אותה הבן ועשתה שדהו אלף מידות, והוציא ממנה מאה מידות למעשר כפי שציוהו אביו. בשנה השניה הכניס בה עין צרה, והיה פוחת עשרה (מהמעשר) והיא פוחתת מאה (מהיבול). לשנה האחרת, שוב פיחת עוד עשרה, וכן שדהו פיחתה עוד מאה וכו׳. עד שעמדה על מאה מידות. וכיון שידעו בו קרוביו, לבשו לבנים ונתעטפו לבנים, נכנסו אצלו ואמרו לו: לשעבר היית בעל הבית (שֶׁשָּׂדֶךָ היתה מוציאה אלף מידות) והקב״ה כהן (שהיית נותן לו מאה מידות למעשר), ועכשיו נַעֲשֵׂיתָ כהן (שֶׁשָּׂדְךָ מוציאה רק מאה מידות) והקב״ה בעל הבית (שהשאיר אצלו את התשע מאות מידות)׳.

וזהו שרמז הכתוב ״וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ״, כלומר, אם תתנו בלב שלם וללא צרות-עין, אז תזכו לעושר, ואם לא תעשו כן ותמעטו בתרומה, אזי אתם ״תִּקְחוּ [רק] אֶת תְּרוּמָתִי״, כלומר, אפחית מממונכם עד שישאר בידכם, רק את השיעור של התרומה שהייתם נותנים בתחילה. וכמו במעשה הנ״ל.

משיח ה׳, לרבי **יוסף יצחק מונטיקיו**, שאלוניקי (יון), נלב״ע תצ״ח

לדעת חכמה ומוסר

וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפֶּנּוּ (כה, יא)

בגמ׳ (יומא עב:) מובא, ״מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפֶּנּוּ״; אמר רבא, כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו, אינו תלמיד חכם.

והטעם, מאחר שאין תוכו כברו, ומדבר אחד בפה ואחד בלב, לא יתכן שהתורה שהיא תורת אמת תשכון בתוכו. כמו כן, לא יתכן שאדם אשר ליבו חורש מחשבות און, יכוין לאמיתה של תורה, וממילא, לא שייך שאדם כזה יהיה תלמיד חכם.

ענין זה נלמד, מה׳ארון׳ שציווה ה׳ ״מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפֶּנּוּ״, כך, תלמיד חכם, שהוא הכלי שמחזיק בקרבו את התורה, צריך שיהיה תוכו כברו, ואף שיש בו גם חומר - בשר ודם. צריך הוא להגיע למעלה, עד שאין החומר ניכר בו, כשם שבארון היה גם עץ, ועל ידי הציפוי מבית ומחוץ אינו ניכר כלל, כך הת״ח על ידי מדותיו, מעשיו הטובים וענותנותו, יתבטל החומר שבו ולא יוכר אצלו כלל.

פני דוד לרבי **יוסף חיים דוד אזולאי**, ירושלים, נלב״ע תקס״ו

הילולת החכמים

יום שבת ד׳ אדר

רבי **שלמה חי סרוואל**, דיין בונציה (איטליה), כתב הקדמה לספר ׳שיח יצחק׳ (על פרק שירה לרבי יצחק ורבי שמעון וואלף), תלמיד ריא״ם ..תנ״ב
רבי **יצחק פרץ**, איסטנבול (טורקיה), טבריה ושם מנו״כ, דרוש לפטירתו הובא בת״ס ׳לדוד ברוך׳-לרבי דוד אזוג...תק״ד
רבי **אהרן פרץ**, ראב״ד ג׳רבא (תוניסיה), מח״ס **בגדי אהרן** (עה״ת), **משחת אהרן** (ש״ס), **ערוגות הבושם** (דקדוק) ....תקכ״ו
רבי **זכריה יונה**, תימן, רב בג׳רבא (תוניסיה), אב רבי רפאל בע״ס ׳מרפא לשון׳, חתן רבי משה עידאן .... תש״ב
רבי **מכלוף פדידה**, תפילאלת (מרוקו), שלומי, חיפה, מח״ס **כתם פז** (דרושים), מנו״כ בטבריה .... תשכ״ד
רבי **יוסף מלול**, רב כפרי דרום מרוקו, נתיבות ושם מנו״כ, אב רבי דוד רבה של ירוחם, חמי רבי רפאל אברז״ל... תשכ״ח
רבי **יעקב** (חותא) **בן נון**, מרוקו, רבה הראשון של שדרות ....תשל״ב
רבי **מיכאל אזולאי**, אלעד, מח״ס **עיון המועדים** (בעניני מועדים), חתן רבי מסעוד מלול, מנו״כ בבני ברק...........תשס״ז
רבי **מנשה ועקנין**, טבריה ושם מנו״כ, ראש מוסדות ׳רבי מאיר בעל הנס׳, ב״ר מאיר רבה של טבריה.........תשע״ז

יום ראשון ה׳ אדר

רבי **אליעזר השמעוני**, קטלוניה (ספרד), רבם של יוצאי ׳קטלוניה׳ בשאלוניקי (יון) ושם מנו״כ............ ר״צ (אד״ב)
רבי **אברהם לומברוזו** (הרביעי), דיין בתוניסיה, ב״ר יצחק בע״ס ׳חק לישראל׳.........................תקפ״ד (אד״א)
רבי **יוסף אבורביע**, טיטואן (מרוקו), ירושלים, הניח ד״ת בכת״י, סב רבי עמרם בע״ס ׳נתיבי עם׳, מנו״כ בהר הזיתים...תרע״ח
רבי **יוסף בוכריץ**, ג׳רבא, ראב״ד זרזיס (תוניסיה) ושם מנו״כ, מח״ס **זכרון יוסף** (שו״ת), **ברכת יוסף** (עה״ת שו״ת ודרושים), תלמיד רבי שלמה דאנה..תש״ט
רבי **דוד מרציאנו**, רבה של ק״ק ברגנט ומיסור (מרוקו) ושם מנו״כ ....תשט״ו
רבי **שושן הכהן**, רבה של ג׳רבא (תוניסיה) ומושב איתן (בדהים), מח״ס **פרח שושן** (עה״ת), ב״ר משה כלפון, מנו״כ בהר הזיתים.. תשל״ו (אד״א)
רבי **חויתו חורי**, ג׳רבא, רבה של מדנין (תוניסיה), רב ק״ק ׳אהל משה׳ באשקלון, מח״ס **חח ונזם** (שבעים דרושים, ש״ס ועוד)...תשמ״ג
רבי **חויתה חיים וזאן**, רבה של בן-גרדאן (תוניסיה), אופקים, מח״ס **אחוה ושלום** (תנ״ך, ש״ס ודרשות)............תשנ״ה (אד״ב)
רבי **סעדיה בן אור-דוראני**, חרף אלהיגה (תימן), רעננה ושם מנו״כ, מח״ס **ערוגות הבושם** (עה״ת), **מחמדי שמים** (עה״ת)...תשנ״ז (אד״א)

יום שני ו׳ אדר

רבי **ישעיה אזולאי** (הזקן), דיין ראש ישיבה בירושלים, תלמיד רבי חזקיה די סילווה בע״ס ׳פרי חדש׳, סב החיד״א .... תצ״ב
רבי **אברהם אלקלעי**, שאלוניקי (יון), ראב״ד דובניצה (בולגריה), צפת ושם מנו״כ, מח״ס **זכור לאברהם** (הלכה), **חסד לאברהם** (דרושים), ועוד לו דרושים בכת״י...תקע״א
רבי **ישראל קוניאן**, פאדובה (איטליה), הניח אחריו ספר דרשות בכת״י........................... תקפ״ד (אד״ב)
רבי **יעקב הלוי**, ראב״ד סופיה (בולגריה) ....תר״ו
רבי **ידידיה טולידאנו**, ראש ישיבה במכנאס (מרוקו), מח״ס **יד ידידיה** (עה״ת, בת״ס ׳פי חכמים׳)...........תש״ו (אד״א)
רבי **אברהם בכר**, רבה של סיליבריה, איסטנבול (טורקיה), תל אביב ושם מנו״כ...............................תשי״ז
רבי **אברהם ענתבי-סקא** (השלישי), ראב״ד עדת החאלבים, מחו״ר ישיבת ׳אהל מועד׳ בירושלים, מד״ת נדפסו בקובץ ׳המאסף׳, מנו״כ בהר המנוחות...תשכ״ז (אד״א)
רבי **רד״א** (רצון) **צארום**, צנעא (תימן), ירושלים ושם מנו״כ, מד״ת הובאו בספר ׳האסיף׳ (לרבי יחיא ראצאבי), רבו של רבי יוסף קאפח .. תש״ל (אד״א)
רבי **כדיר בוכריץ**, ג׳רבא (תוניסיה), מח״ס **פרי המגדן** (עה״ת, תהלים) ועוד, ב״ר רחמים.......................תש״נ
רבי **משה גאגין**, קהיר (מצרים), רבה של מנצ׳סטר (אנגליה) ושם מנו״כ, מח״ס **כל ימי חיי** (דרשות באנגלית), ב״ר שם טוב....... תש״נ
רבי **דוד משתה**, בגדאד (עיראק), רב העדה הבבלית בחדרה,ושם מנו״כ, מח״ס **צעיר רדם** (עה״ת)....................תש״ע

יום שלישי ז׳ אדר

רבי **אנג׳יל חיים**, שאלוניקי (יון) ושם מנו״כ, מח״ס **עץ חיים** (דרשות, נדפס על ספר בראשית בלבד) ....תצ״ג
רבי **אברהם פאריינטי**, גאייאי (מרוקו) ושם מנו״כ, מד״ת הובאו בספר חידושים (כת״י) .... תקי״ח
רבי **יעקב אלבעלי**, ראב״ד שומן (בולגריה), דיין באיזמיר (טורקיה) ושם מנו״כ, מח״ס **חלק יעקב** (רמב״ם ושו״ע), **קהלת יעקב** (רמב״ם ודרשות) ..... תקל״ד
רבי **יצחק בונאן** (הראשון), תונים (תוניסיה), מח״ס **אהלי יצחק** (ש״ס), **אהל ישרים** (כללים) ובתוכו **ברית יצחק** (על המכילתא) ועוד ....תקע״ד
רבי **מרדכי ב״ר מנחם**, רבה של שאלוניקי (יון) ושם מנו״כ...תקפ״א (אד״א)
רבי **שלום שמעוני**, רבה של גפצה (תוניסיה), מח״ס **גנזי שלום** (שו״ת ועה״ת) .... תרכ״ד
רבי **יחיא הכהן**, ראש ישיבת ׳בית אלכסאר׳ ודיין בצנעא (תימן), מח״ס **חיי שלום** (עה״ת בדרך הקבלה ושו״ת)........ תרכ״ז (אד״ב)
רבי **אברהם לאנייאדו**, חאלב (סוריה), מחו״ר ישיבת ׳בית אל׳ בירושלים ושם מנו״כ, סב ראש ישיבת ׳פורת יוסף׳.... תרמ״ב
רבי **אליהו בן אמוזג**, מוגאדור (מרוקו), רבה של ליוורנו (איטליה) ושם מנו״כ, מח״ס **אם למקרא** (עה״ת), **בשבילי המוסר** (מוסר) ..... תר״ס (אד״א)
רבי **נסים עיני**, בגדאד (עיראק), מחו״ר ישיבת ׳בית אל׳ ודיין בירושלים ושם מנו״כ, עורך סידור ׳חוקת עולם׳, תלמיד רבי עבדאללה סומך ..... תר״ס (אד״א)
רבי **רפאל אביטבול**, ראב״ד צ׳פרו (מרוקו) ושם מנו״כ, ב״ר עמור ....תרס״ט
רבי **אליעזר יבדיאב** הי״ד, רבה של דרבנט וקרקי (קווקז), מח״ס **יד אליעזר** (עה״ת ומוסר) .... תרצ״ח
רבי **דוד כמוס הלוי**, חידאן (תימן), רבה של העדה התימנית בראשון לציון ושם מנו״כ.....................תשכ״ב
רבי **שלום אביחצירא**, תפילאלת (מרוקו), רבה של בשאר (אלג׳יריה), מח״ס **כלי כסף** (עה״ת), **זהב שבא** (תהלים), מנו״כ בצרפת ... תשל״ה
רבי **יחזקאל עזרא אברהם רחמים**, בגדאד (עיראק), רבה של תלפיות בירושלים .... תשל״ח
רבי **יצחק ביבאס**, דיין בטיטואן (מרוקו), כפר סבא ושם מנו״כ ....תשמ״ג
רבי **יוסף אשכנזי**, חאלב (סוריה), בת ים ושם מנו״כ, מח״ס **זרעא דיוסף** (עה״ת ע״ד הקבלה)................תשמ״ו
רבי **יוסף מור יוסף**, דיין בבוז׳אד (מרוקו), מח״ס **תהלות יוסף** (עה״ת), **כותנות יוסף**, תלמיד רבי יוסף גבאי .... תשמ״ח
רבי **צאלח יוסף חיים נקאר**, דיין בבגדאד (עיראק), ורב ק״ק ׳ארם נהרים׳ בחולון ושם מנו״כ, מד״ת נותרו בכת״י...... תשנ״א
רבי **יעקב טולידאנו**, מכנאס (מרוקו), ראש ישיבת ׳חזון ברוך׳ בפריז (צרפת), מח״ס **חזון ברוך** (אגדה ומוסר), מנו״כ בב״ב, ב״ר רפאל ברוך.....תשנ״ו
רבי **יהושע חילו**, רבה של ק״ק ׳הר סיני׳ במכסיקו, מח״ס **אגרות יהושע** (עה״ת ומועדים), **אור הלבנה** (הלכה).........תשע״ז

יום רביעי ח׳ אדר

רבי **יוסף יעבץ-החסיד**, ליסבון (פורטוגל) וממגורשי ספרד, מח״ס באמונה **דרשות ולקוטים, חסדי ה׳, אור החיים**..רס״ה
רבי **אליהו הכהן האיתמרי**, דיין באיזמיר (טורקיה) ושם מנו״כ, מח״ס **שבט מוסר** (מוסר), **מדרש האיתמרי** (עה״ת) ועוד ....תפ״ט (אד״ב)
רבי **עובדיה הלוי מזרחי**, חאלב (סוריה), מח״ס **חזון עובדיה** (עה״ת ובתוכו חזון למועד על השו״ע), מנו״כ בהר הזיתים .... תקמ״ז
רבי **אהרן הכהן פרחיא** (השני), שאלוניקי (יון) ושם מנו״כ, קונטרס חידושיו על הטור ב״י ושו״ע נדפס בת״ס ׳ויקרא יהושע׳-לאביו רבי יהושע ... תקע״ג
רבי **חיים יהודה ישראל**, רבה של רודוס (יון), ירושלים ושם מנו״כ, מח״ס **קול יהודה** (דרשות ושו״ת) **שבתי יהודה** (עה״ת).. תקפ״ט (אד״א)
רבי **דוד שירירו**, דיין בשאלוניקי (יון) ושם מנו״כ, נכד רבי דוד בע״ס ׳סוכת דוד׳.........................תקצ״ח (אד״ב)
רבי **יהודה שמואל אשכנזי**, טבריה, מח״ס **ישא ברכה** (על רבינו ירוחם), **גזע ישי** (מערכות), **בית מנוחה** (תפילת שבת), **בית השאובה** (סוכה)....תר״ט
רבי **אברהם הלוי**, רבה של איסטנבול (טורקיה) ושם מנו״כ...תרט״ז (אד״א)
רבי **יצחק בן ואליד**, ראב״ד טיטואן (מרוקו) ושם מנו״כ, מח״ס **ויאמר יצחק** (שו״ת), **דרושים לכל חפציהם** (דרוש כת״י) .... תר״ל (אד״ב)
רבי **יוסף ידיד הלוי**-כליף, חאלב (סוריה), ראב״ד החאלבים והבוכרים בירושלים, מח״ס **תורת חכם** (מערכות), **שארית יוסף** (שו״ת ודרושים), מנו״כ בהר הזיתים .. תר״צ
רבי **אברהם אביחצירא** (השני), מכנאס, דיין בקזבלנקה (מרוקו).......................................תש״ח (אד״א)
רבי **זכריה בראשי**, כפר בראשי (כורדיסטן העיראקית), ירושלים, מח״ס **ילקוט בראשי** (עה״ת), מנו״כ בהר המנוחות....תשע״ז

יום חמישי ט׳ אדר

רבי **יהודה נחמד**, ראב״ד וסגן רבי חיים אבולעפיא רבה של טבריה ושם מנו״כ .... תר״ז (אד״ב)
רבי **יצחק הכהן חסיד**, דיין בשאלוניקי (יון) ושם מנו״כ..תרמ״ג
רבי **דוד גניש**, טריפולי (לוב) ושם מנו״כ, הניח ביאור על התלמוד בכת״י .... תרע״ב
רבי **יעקב משה חי אלטאראס**, שאריי (בוסניה) ושם מנו״כ, מח״ס **זכרון ירושלים** (עניני א״י), **קהלת יעקב** (תפלה) ועוד ....תרע״ט (אד״ב)
רבי **אליהו בנימין**, רבה של בגדאד (עיראק) ושם מנו״כ, בן אחי רבי יוסף חיים בע״ס ׳בן איש חי׳ ....תש״ה
רבי **דוד אחרק**, תימן, רב מועצה אזורית בית דגן, חדרה ושם מנו״כ .... תשל״ד
רבי **כמוס נחאיסי**, דיין בטריפולי (לוב), תל אביב ושם מנו״כ..................................... תשכ״ה (אד״א)
רבי **יפת חוזה**, ראב״ד תעיז (תימן), רמת גן, אבי רבי סעדיה .... תשל״ג (אד״ב)
רבי **יעקב דוויק הכהן**-כלוצ׳י, חאלב (סוריה), דיין וראש ישיבת ׳אהבה ואחוה׳ בקהיר (מצרים), מנו״כ בירושלים ...תש״נ
רבי **סעדיה אריבי**, ראש מוסדות ׳יגדיל תורה׳ ורב שכונת ׳איזור ג׳ באשדוד ושם מנו״כ, מח״ס **מדאני אסא** (שו״ת), **קונטרס הטהרה** ...תשס״ט

יום שישי י׳ אדר

רבי **שמואל ויטאל**, דמשק (סוריה), מצרים ושם מנו״כ, מח״ס **תוצאות חיים** (עה״ת-כת״י), **באר מים חיים** (שו״ת), ב״ר חיים ויטאל ..תל״ז (אד״ב)
רבי **יהודה ליאון**, חברון, רבה של רומא (איטליה) ושם מנו״כ.......................................תקפ״ד (אד״ב)
רבי **דוד בונאן**, ראב״ד ק״ק פורטוגיזים בתונים (תוניסיה), מח״ס **די השב** (ש״ס שו״ת ורמב״ם, עם רבי יהודה הלוי), **נשאל דוד** (שו״ת).....תרט״ו
רבי **אליהו רחמים ענתבי**, צפת ושם מנו״כ, מח״ס **דרכים** (תנ״ך-כת״י), **טוב טעם, אמרי שבת, דרש אליהו** ועוד (כת״י) .... תר״פ
רבי **שלמה ציון**, דיין בשאלוניקי (יון) ושם מנו״כ..תרצ״ד
רבי **אברהם אביטבול** (השלישי), ראש ישיבה במכנאס (מרוקו) ושם מנו״כ, רבה של וזאן, חיבר ביאור על הש״ס (כת״י) ... תש״ה
רבי **יחיא אדהאן**, תפילאלת (מרוקו), י-ם, מח״ס **אני לדודי** (דרוש לתפלין, פיוטים, בקשות, הספדים ועוד), הניח דרושים עה״ת בכת״י, מנו״כ בהמ״נ...תשי״ז (אד״ב)
רבי **מסעוד ריוח**, סכורא (מרוקו), רבה של שלומי (בצפון), מח״ס **זכרון אשר** (מאמרים), מנו״כ בבני ברק .... תשל״ט

נשמח לקבל שמות של חכמים נוספים שלא הוזכרו כאן
כמו כן אם יש הערות או הוספות נא ליצור קשר עם המכון

עכשיו אפשר לתרום לגיליון תורת החכמים בעמדות של ״נדרים פלוס״

גיליון זה יוצא לאור ע״י מכון **״חכמי ספרד״** בראשות **הרב משה פרץ** שליט״א רב קהילת קודש **״לב אליהו״** נתיבות

אלפי ספרים של חכמינו הספרדים זיע״א לא הודפסו שוב זה מאות בשנים, וחלקם אף נותרו עדיין בכתבי יד ואין להם גואל עד שכמעט נשתכחה תורתם וחכמתם.
בחסדי ה׳ המרובים הקמנו ספריה גדולה, יחידה מסוגה בעולם, המכילה יותר מ3,000 ספרים עה״ת מחכמי ספרד, חלקם בכתבי יד נדירים.
וכעת אנו עמלים לברר מקחן של צדיקים ולהוציא לאור תעלומה, מאוצרות חידושיהם המיוחדים ומעשיהם המופלאים
בסדרת ספרים מורחבת על חמשה חומשי תורה, ועליו ליקוט יחודי מגאוני וחכמי ספרד, תורה מפוארה אשר לא נראה כמותה!
ניתן לרכוש ספר או פרשה להצלחה או לרפואה או להבדיל לעילוי נשמת ויופיע שם התורם בעמוד מיוחד בצורה המכובדת והראויה בתחילת הספר או בתחילת הפרשה
זכותם של החכמים זיע״א תעמוד לכל התורמים והמסייעים שיצליחו בכל מעשי ידיהם בבריאות ונחת, באריכות ימים ושנים, בטוב ובנעימים, אמן.
לתרומות והקדשת הגיליונות הבאים, לקבלת הגיליון בדוא״ל, למשלוח חידושי תורה, עובדות, ספרים, תמונות ומסמכים ניתן ליצור קשר
רחוב הרב צבאן 9 ת.ד. 516 נתיבות. טל: 077-553-5280 פקס: 077-5535281 toratsfarad@gmail.com לתרומות: עמותת חכמת שלמה, בנק הפועלים 335481 סניף 556